

Súčasné umelecké sklo na Slovensku

JARMILA RAČEKOVÁ

Pri sledovaní vývinu umenia v priereze uplynulého tridsaťročia sme nevyhnutne svedkami nového invenčného využitia tradičných materiálov v tvorivej práci. Tvorba v skle, ktorá v súčasnosti prekračuje hranice úžitkovosti a vynucuje si v oblasti umenia čoraz väčší priestor, je jedným z prejavov týchto skutočností.

Sklo ako výtvarný materiál ponúka azda zo všetkých hmôt najbohatšie zdroje tvárnych možností a predstavivosti. Už jeho prirodzené vlastnosti — modelovateľnosť i tuhosť, priehľadnosť, koncentrácia či lom svetelných lúčov nesú so sebou podnety k senzitívnym dojmom i osobitnú poetickosť.

V súvislosti s novou kvalitou práce v tradičných odboroch sklárskeho remesla i s novým využitím skla vo výtvarnej tvorbe nadobúda dnes pojem umelecké sklo novú oprávnenosť i nové obsahové vymedzenie. Nezahŕňa iba sklárske diela úzko úžitkového, dekoratívneho alebo upomienkového určenia, na ktoré sa obmedzovala remeselná sklárska práca v minulosti. V celosvetovom meradle sa najmä v poslednom desaťročí rozvíjajú nové, netradičné formy plastickej tvorby v skle.

Vzniká autonómny výtvarný odbor, v ktorom je sochárske budovanie trojrozmerného tvaru zmožnené o ďalšiu dimenziu — o zviditeľnený vnútorný objem plného alebo dutého tvaru a o dynamický faktor svetelného reflexu. V súčasnom výtvarnom výraze dominuje optická kvalita skla, kinetický efekt, súvisiaci s pohybom svetelného toku, času a pohľadového uhla. I nová podoba sklárskeho umenia dotvára obraz civilizácie

dneška s jej dynamickým životným tempom, novým chápaním životného štýlu i obytného prostredia, a preto i s meniacou sa koncepciou tvorby predmetov.

Slovenská povojnová tvorba v oblasti umeleckého skla oprávňuje — vzhľadom na svoju šírku i kvalitu — na bilancovanie i na pozitívne hodnotenie.¹ Kým do polovice šesťdesiatych rokov bola výtvarná práca v skle sústredená na kultiváciu sériového prototypu, v poslednom desaťročí sa rozširuje základňa a začína sa druhová diferenciácia skúmanej oblasti.²

Úplný obraz tvorby v umeleckom skle na Slovensku dotvárajú práce študentov a absolventov oddelenia pre sklo v architektúre na bratislavskej Vysokej škole výtvarných umení, ktoré vypovedajú o výtvarnom názore a programe nastupujúcej generácie sklárskych umelcov.

Celú šírku povojnovej tvorby v umeleckom skle na Slovensku možno z hľadiska funkčných a výrobných špeciálností rozčleniť do troch oblastí, líšiacich sa mierou závažnosti praktickej (predmetnej) funkcie a mierou výtvarnej svojbytnosti diela.

1. *Úžitkové sklo* — sklárske výrobky každodennej potreby, ktoré sú produktmi sériovej výroby. Návrh umelca vo výrobe sa neobmedzuje iba na výtvarné koncepcie, ale berie do úvahy i faktory výrobné, ekonomické a prevádzkové.

2. *Dekoratívne sklo* — unikátne alebo malosériové diela zo skla, ktoré sú svojím výtvarným výrazom zamerané na estetické a emotívne dotvorenie interiérového prostredia.

3. *Sklenené plastiky* — unikátne umelecké kreácie